

החברותא

החברותא בטאנן פנימי לחברים גליון מס 291 בס"ד ערש"ק פר' חיי-שרה כ"ה חשוון תשס"ז

פנינים יקרים

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כ"ג, א) פרש"י כולם שווים למובה, וצ"ב איך ניתן לחשוב שכולם שווים למובה הלא יש מהם זמנים ירודים כמו הזמן שישנים וכד'. רק ידוע מהרמב"ם על הפסוק בכל דרכיך דעהו (משלי ג) שבכל עניני הגשמיות צריך ליתן מקום לה' שעושה למען קיום נפשו שיקבל כח לעבוד את ה' ואז אפילו הצרכים הגשמיים נכללים בעבודת ה' וזהו כולם שווים למובה ממש. (אשי ישראל)

וה' ברך את אברהם בכל (כ"ד, א) היינו שזכה לעבוד את השם "בכל" בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאורך. (הרה"ק מלובלין)

וה' ברך את אברהם בכל (כ"ד, א) בת היה לאברהם ובכל שמה. בת לשון מדה כמו - ובת צדק יהי לכם (יחזקאל מה) היינו אברהם היה מלומד במדת ההסתפקות. שמעולם לא היה נחסר לו דבר מה, איך שהיה התנהגות של השי"ת היה הכל טוב לפניו והסתפק בזה למובה. (אמרות משה להרה"ק מקאברין)

המושל בכל אשר לו (כ"ד, ב) אדם הלהוט אחר ממון ממונו שולט עליו, לאיש כזה אין להאמין, אבל אדם השמח בחלקו לאיש כזה אפשר להאמין, וזה שנאמר ויאמר אברהם אל עבדו - המושל בכל אשר לו, כלומר שאלעזר היה מושל בכל אשר לו ולכך נתן אמונו בו. (כלי יקר)

הקרה נא לפני היום (כ"ד, יב) אליעזר חשש שמצד החסרון שלו יקלקל את השליחות לכן בקש הקרה נא לפני שלא אקלקל. ואח"כ אמר ובזה אדע כי עשיתי חסד עם אדוני ושלא יהיה לי ח"ו גבהות הלב מזה שאני פעלתי זאת רק אדע שאין הדבר בזכותי רק שעשיתי חסד עם אדוני. (אמרות משה להרה"ק מקאברין)

ולרבהקה אח ושמו לבן וירץ לבן אל האיש (כ"ד, כ"ט) מובא במד"ר (במד' פו) כי הצדיקים שמם קודם להם ורשעים הם קודמים לשמם, א"כ צ"ב למה כתוב ושמו לבן הל"ל לבן שמו, מכאן שמעשה טוב אחת יביא את האדם להתייחסות חיובית אף שבאופן כללי נקרא רשע. ובזה שכתוב ושמו לבן הוכח שיש ערך בריצה שלו לקראת אליעזר בהכנסת אורחים וכו'. (ע"פ אורח"ח)

ויצחק בא מבוא באר לחי ראי (כ"ד, ס"ג) יצחק מלשון צחוק ושמחה והיינו שהשמחה בא אל האדם כאשר בשכבו הוא אומר "בידך אפקיד רוחי" ומפקיד נשמתו אצלו יתברך, ובבקר הקב"ה משיב לו הנשמה בשמחה, וזהו הפירוש "ויצחק בא" היינו צחוק בא אל האדם מבא"ר ר"ת "בידך אפקיד רוחי".

ותקח הצעיף ותתכס (כ"ד, ס"ה) פרש"י לשון ותתפעל כמו ותקבר ותשבר, שאל האדמו"ר מסאדיגורה האם לא מצא רש"י דוגמא יותר יפה ללשון ותתפעל אלא ותקבר ותשבר, ותיירץ ללמדנו בזמן החתונה שלא יבא לידי התנשאות ויהי' דומה לשתי הדוגמאות הללו. (נר ישראל)

הקול קול יעקב והידים ידי עשו (כ"ג, כ"ב) אמרו חז"ל כשישראל עושין רצונו של מקום אז מלאכתו נעשית על ידי אחרים היינו שהאומות מתעסקים בצרכי ישראל ומכנינים להם צרכיהם כעבדים אל אדוניהם, וזהו הרמז הקול קול יעקב כשקולו של יעקב בתורה ובתפלה ומשתדלין בה אז והידים ידי עשו היינו אומות העולם העוסקים בצרכי ישראל ומכנינים להם כל צרכיהם כעבד אל אדוניו. (דגל מחנה אפרים)

והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך (כ"ג, מ) והיה לשון שמחה כאשר תריד ממך את השמחה אז ח"ו ופרקת עולו מעל צוארך כלומר תפרוק ח"ו את עול מלכות שמים. (מנחת ישראל)

עד אשר תשוב חמת אחיך - עד שוב אף אחיך ממך (כ"ג, מ"ד-מ"ה) רבקה אמרה ליעקב שישב עד אשר תשוב חמת אחיך. ובמה תדע כי כבר שבה חמת אחיך? על זה נתנה סימן מובהק. אם שוב אף אחיך ממך כלומר שתחדל לכעוס עליו תדע שגם הוא כבר שכח את חמתו ככתוב: כמים הפנים אל הפנים כן לב האדם לאדם. (בעל הפלאה)

שיחת הרא"ש ז"ע"א פר' בהעלותך תשל"א, נכתב ע"י הר"פ כ"י הכהן

נדיק חתה ה'

אנו למידין להכיר את מציאותנו האמיתי שהוא בבחינת בהמות הייתי עמד וכל היכולת בקיום המצוות אינם אלא בהשגחה הפרטית. ואם כך יהיה הדבר לא יהיה שום קשר בין קיום המצוות לתחושה הפיזית של האדם כי סוף סוף הכל מאתו יתב"ש.

שאלתי את הרא"ש זיע"א אם מטרת האדם לחיות כל הזמן עם החטאתי נגדי תמיד ועם הבהמות הייתי עמד, איך זה קרה שדוד המלך מתחמק לכאורה מקבלת האחריות באמרו - הן בעון חוללתי וגוי' (תהלים נא) ענה הרא"ש שיש להבדיל בין ההסתכלות כלפי הכלל לבין ההסתכלות כלפי הפרט. כשמדובר על הפרט מתיחסים יותר ילעד השפל אבל כאשר מתיחסים לכלל יש להתחס לצד המועיל כמש"כ (ישעיהו) ועמד כולם צדיקים, כי כלל ישראל שרשם גבוה מעל גבוה. נשמתם חצובה מתחת לכסא הכבוד. לכן דוד המלך ע"ה כאשר בא אל בת שבע נעשה קטרוג גדול בשמים. הקטרוג הקיף גם את הצד הפרטי של דוד המלך כבן אדם וגם את הצד המרכזי (הכללי) שלו כמלך. על הצד הפרטי שלו אמר כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד. ועל הצד המרכזי שלו כמלך התנצל ואמר הן בעון חוללתי ועי"ז שבר את הקטרוג שיצא כנגדו במעמדו כמלך. אבל כלפי הפרטיות שלו המשיך בהכרת המציאות השפל שלו באמרו הן אמת חפצת בטחות (שהם הכליות) כי היה מודה על חטאו.

הרא"ש הרחיב את הדבור באמרו שכלפי הכלל יש מציאות של צדיק ורשע, כי הצדיק נקרא זה שמקבל ההשראה והתמיכה מהכלל והרשע הוא זה שנפרד מהכלל. אמנם לגבי פרט לא קיימת ההגדרה צדיק ורשע דהלא כל הצדקות של האדם בקיום התורה והמצוות אינם אלא בכח מסובב הסיבות והאדם לכשעצמו לית ליה מגרמי כלום. ואי"כ במהותו הוא אין כל הבדל בינו לבין הרשע. ואדרבה לפעמים יכול להווצר מציאות שהרשע יהיה בדרגא יותר ברורה והוא בשעה שהצדיק

המטרה העיקרית שבעבודת האדם היא שיכיר את הבהמיות שלו כמש"כ בהמות הייתי עמד (תהלים עג) וזה מה שכתוב נמשל כבהמות נדמו (שם טט) כי בהמות הייתי עמד הוא רק כאשר האדם מכיר שהוא בהמה, אבל אם אינו מכיר שהוא בהמה אז הוא יותר גרוע מבהמה, כי הבהמה חיה את הבהמיות שלה בלי מחשבה אבל האדם צריך להפעיל את השכל ולהתבונן בהכרת המציאות האנושי עד שמגיע לכלל הבנה שהאדם אינו אלא בהמה. ומי שאינו מתבונן להכיר מציאותו האמיתי אין לו כל סכוי לנהוג כמו בהמה. מצד עצמו וטבעיותו אמרה תורה (בראשית ד, ז) לפתח חטאת רובץ, אם האדם יחיה את החיים שלו ללא כל התבוננות בהכרח יגיע לעולם החסר והכשלון, ולכן חובה על האדם לחיות עם התבוננות ועם חשבון הנפש. וכאשר נתבונן באמת נראה שמותר האדם מן הבהמה אין, ו-כי יצר לב האדם רע מנעוריו (שם ח, כא) כך שלולי ה' עזרתה לנו כמעט שכנה דומה נפשנו (תהלים צד) וממילא מבינים ש-וחטאתי נגדי תמיד (שם נא). וכאשר פונה בתפלה לרבש"ע מתוך הכרת המציאות או מתגלה מסובב כל הסיבות המשרה שכינתו יתברך שמו, והאדם מכיר מתוך זה דלית ליה מגרמי כלום כך שמהצד האנושי מה אנוש כי תזכרנו (שם ח) והרי הכל מאתו יתב"ש. ומה שנשאר לאדם זוהי ההכרה שבהמות הייתי עמד כנ"ל.

אנו צריכים להיות גלויי לב ולהתבונן איך נראית קיום התורה והמצוות שלנו כאשר הם מלווים עם הסיפוק העצמי (או מלווים בעידוד שמקבלים מהאחרים באופן שמחזק את ההרגשה האישית הטובה). ואיך נראית קיום התורה והמצוות כשהסיפוק אינו מלווה אותנו. הלא ניתן לחוש בהבדלים אם יש לי סיפוק, עשית המצוה חיה ותוססת ואם אין לי סיפוק, עשית המצוה רדומה ורדודה. כל זה למה הלא אם עשית המצוה הוא חלק בלתי נפרד ממציאותי למה ניתן לראות הבדלים משמעותיים, בעצם קיום המצוה. מכאן

התשובה מתוך מציאותו הירודה ואף שגם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך ומשם הגיע להיות בתשובה. בכ"ז הרי המעבר בין היותו רשע לבין היותו בתשובה שניהם מתוך מסלול הכשלון השפלות ומתוך הכרת השפלות והחרטה אשר הביאו להיות בתשובה. הצד השווה שבהם ששקוע בתוך הבוץ שלו ואיך יש לו את הדבורים להתפלל על הכלל. ולכן כל זמן שלא יעשה איזה פעולה ממשית בקיום התורה והמצוה עדיין מוגבל בתפלתו עבור הכלל. משא"כ הצדיק שהתמיד בתפלה ובצדקות והכיר שהמצוות והתפלות אינם שלו אלא של הרבש"ע. לו נאה ולו יאה להיות מתפלל עבור הכלל דהלא הוא אינו מתפלל מפני דלית ליה מגרמי כלום וא"כ מי הוא המתפלל? אינו אלא שהשי"ת מתפלל מתוך גרונו של אותו צדיק, ושנקרא כאלו הצדיק מתפלל.

נמצא שוב שלגבי הפרט הצדיק והרשע נמצאים באותו מצב כי הצדיק רואה בבירור שאינו המתפלל והרשע מתוך מצבו במציאות אינו מסוגל להתפלל (כאמור לעיל) אלא שמתוך מצבם הפרטי ניתן לראות את ההבדל הגדול לגבי השפעתם על הכלל. בזה שהרשע בפועל לא יוצא ממנו תפלה עבור הכלל ומהצדיק כן יוצא תפלה עבור הכלל, אלא שידוע וברור לצדיק שלא הוא המתפלל אלא השי"ת הוא המתפלל מתוך גרונו של אותו צדיק. מיניה וביה נבין מה גודל ערך התפלה הזאת ועד כמה שהיא מקובלת למעלה דהלא הקב"ה התפלל בעד עצמו ואיך לא תתקבלי?

הרא"ש הבהיר שההבדל בין הצדיק לרשע בתפלה הוא רק כשמתפלל על הכלל אבל כאשר מתפללים על עצמם שוב אין הבדל בין צדיק לרשע כי הצורך להיות בבטול ולהיות בהכרה של לית ליה מגרמי כלום הוא כאשר מתפלל בעד הכלל. אבל כאשר מתפללים על הפרט די בזה שמכיר את השפלות והכרת העצמי הכולל ההכרה במעשיו הרעים. עלינו לדעת בבירור שאין כל מניעה לאדם להתפלל בעד עצמו בכל מצב אפילו שהוא מציאות של רע.

והרשע יתעוררו בתפלה אל הרבש"ע אזי הסכוי שתפלת הרשע יותר ברורה ישפוך שיחו אליו יתב"ש מתוך מצוקה איומה ומתוך הכרת שפלות נוראה כאשר לנגד עיניו עומדים כל התעלולים שנעשו על ידו עלי אדמות. משא"כ לצדיק לא יהיו אותם הכלים המספיקים להיות כל כך נכנע וכ"כ שפל בעיניו ברגע של השתפכות הנפש. אמנם כלפי הכלל יש בהחלט הבדל בין הצדיק שהוא מקיים התורה והמצוה ונבלע בתוך הכלל לבין הרשע שבפועל הוא מרוחק מקיום התורה והמצוה ונפרד מהכלל.

הרא"ש זיע"א נשאל מה שאומרים שלגבי הפרט אין הבדל בין צדיק לרשע ושניהם יכולים להיות במדרגה אחת. (כמו שכתבנו לעיל שיתכן שיהי' לרשע ערך מועדף משל הצדיק). איך ענין זה ניתן להבין, הלא תמיד יודעים שיש הבדל בין צדיק לרשע. הרא"ש חיוק את דבריו הקודמים ואמר הצדיק והרשע בינם לבין עצמם לא יכולים להבחין בכל הבדל, כי הצדיק מכיר את הבהמיות שלו וממילא המצוות והמעשים הטובים שהוא עשה אינם שלו ולכך שאינו יכול לראות את עצמו מועדף על הרשע. גם אם בפועל זכה להיות ממקיימי תורה ומצוות והרשע לא זכה לכך מי אומר לך שזהו הזכות שלך אולי זה זכות אבות ואולי זה התעוררות רחמים מלמעלה. על כל פנים איך שלא יהיה לגבי הפרט אין הבדל בין צדיק לרשע שניהם נמצאים באותה התבוננות שהיא הכרת המציאות. ההבדל הוא כלפי הכלל, ברגע שהצדיק נקרא צדיק יש בכוחו להתפלל בעד הכלל והרשע ברגע שהוא עדיין רשע זאת אומרת לפני שהרבה בתפלה על עצמו, אינו יכול להתפלל בעד הכלל.

ומה הוא הסיבה למה הרשע אינו מסוגל לדבר על הכלל מתוך מצבו של אותו רגע - והוא: נכון שהרשע מיד שמתעורר בתשובה לצדיק ייחשב (כל המעבר בין הרשע לצדיק אינו אלא הרף עין כי מיד שמהרהר לחזור בתשובה לצדיק גמור ייחשב). וא"כ לכאורה היה צריך להיות לרשע היכולת להתפלל על הכלל. אמנם מ"מ השיג את

אתה בורא (השוה לשבת קלג) כי הנאמר אתה בורא אינו אלא בבועה של הוא בורא דהלא הצדיק אינו ערך עצמי אלא תואר חוזר מהתואר של הקב"ה הנקרא צדיק. כן לענייננו כל התואר אתה בורא אינו אלא תואר של הוא בורא. מתוכן הדברים האמורים עולה שיש שני מצבים באדם המתחסיים לשני מצבים בעולם. כאשר האדם נמצא במצבו הפרטי יתכן ולא יהי' לו חלק ונחלה בעולם הכללי וכאשר האדם נמצא בבטול אל השי"ת יתכן שעולמו הפרטי נהיה בטל ומבוטל אל השי"ת ואז קיימת ההשפעה של התפלה שהתפלל עבור העולם הכללי. וזה ברור שלגבי הפרט הקב"ה שומע תפלת כל פה בכל מצב אפילו לרשע לא נמנע ממנו מלהתפלל אל הרבש"ע אבל לגבי הכלל אפילו אם מתפללים שהקב"ה יוריד קדושה על הארץ צריכים גם שהמתפלל יהיה בביטול אל הרבש"ע בבחינת לית ליה מגרמי כלום עד שאינו מרגיש כלל שמתפלל ואז הוא בבחינת שכינה מדברת מתוך גרונו.

(- מאשק יבא אל אס"פ -)

ולכך אפילו הרשע הגמור כשמתעורר בתפלה יכול להתפלל על עצמו מיד כשמתעורר אף שעדיין לא חזר בתשובה ממש ואף שעדיין לא קיים בפועל מצוות. אדרבה יתכן ותפלתו תהיה חשובה ביותר כי מאד יתכן שע"י תפלה זו יתעלה מציאותו הרע לשורש העליון ויתהפך למציאות הוי' ברוך הוא.

ולכן בעצם אין מושג "צדיק" כענין בפני עצמו דהלא כלפי עצמם הצדיק והרשע היינו הך (מבלי להכנס לצד השכר והעונש שבהם) וא"כ הצדיק אינו צדיק אלא שהשם "צדיק" מושאל משמו של הקב"ה שהוא "צדיקו של עולם" כמש"כ (ירמיהו יב) צדיק אתה ה', ומכיון שהצדיק מבטל את עצמו אל הרבש"ע ולית ליה מגרמי כלום. הרי הוא כמציאות הוי' ממש. לפיכך לו נאה לקבל השם "צדיק" בדומה לשמו ותוארו של הקב"ה, נמצא שהשם "צדיק" אינו כתואר וערך למציאות האדם מצד עצמו אלא כתואר וערך ממציאותו הוי' ב"ה המושקף על האדם מחמת היותו בטל ומבוטל כלפי הקב"ה ולית ליה מגרמי כלום.

במשקל זה נבין מה שאמרו חז"ל מה הוא בורא אף

שהשמחה במעונם

הר"ר שמואל קלירס ומשפ' להולדת הנין
הר"ר יאיר וינשטוק ומשפ' להולדת הנכד
הר"ר יצחק טוקסצ'ניסקי ומשפ' להכנס הנכד לעול המצוות
הר"ר משה הרשטיק לנישואי הנכדה
הר"ר חיים אלעזר הרשטיק לנישואי הבת

חיל ע"י
משרכת החברותא
רח שני 3
02 - 5829688 ☎
02 - 5325477 :פקס
ת.ד. 5080
ירושלים 91050

לעילוי נשמת מוה"ר ר' אשר ב"ר אריה מרדכי זצ"ל זי"ע

לע"נ האשה הצדקנית מרת צביה ב"ר אברהם ע"ה נפ' כ' חשון תשנ"ג ת. נ. צ. ב. ה.

